

Towarzystwo Miłośników Głogowa

ENCYKLOPEDIA

Ziemi Głogowskiej

Zeszyt 9.

The logo consists of the letters 'TMG' in a bold, black, cursive script. The letters are interconnected, with the 'T' and 'M' sharing a common vertical stroke on the left, and the 'G' being attached to the right side of the 'M'.

Głogów 1993

Komitet redakcyjny:

Janusz Chutkowski, Zenon Hendel

Jerzy Sadowski.

Autorzy haseł zamieszczonych
w zeszycie 9:

Antoni Bok

Janusz Chutkowski

Józef Cwynar

Jerzy Dymytryszyn

Robert Górniak

Jerzy Herman

Sylwia Malcher

Ebook na podstawie oryginalnego wydania broszurowego wykonał:

Albin Tomalak

mailto: albin.tomalak@neostrada.pl

Annales Glogovienses

Annales (łac. libri annales – księgi doroczne) należą do utrzymującego się przez całe średniowiecze szczególnego rodzaju pisarstwa. Na 58 arkuszach in folio anonimowy kronikarz spisał, najprawdopodobniej w latach 1492-1493, kronikę Głogowa obejmującą lata 1120-1493. Zawiera ona podany w porządku chronologicznym opis wydarzeń bez dochodzenia przyczyn, skutków i wyprowadzania wniosków. O jej autorze nie zachowały się nawet ułamkowe wzmianki. Był nim najprawdopodobniej mansjonarz (średn. łac. – ksiądz pozostający na mansji, tj. otrzymujący mieszkanie, stół i płacę, wolny od obowiązków, z wyjątkiem odprawiania mszy św. i modłów kapłańskich) głogowskiej kolegiaty.

W opinii współczesnych powszednie wydarzenia nie zasługiwały na utrwalenie przez annalistę. Wzmianki dotyczyły mogły jedynie ważnych osobistości lub niezwykłych zdarzeń. W ten sposób powstał, złożony z niepowiązanych ze sobą zapisków, ciąg wydarzeń zawierający zarówno istotne fakty jak i marginalia. Annales z równą skrupulatnością odnotowują pożary (1420 – spłonął niemal cały Głogów), powódzie (1405 – rękoma czerpano wodę z mostu), wielkie mrozy (1470 – Odra zamarzała od 4.XII do 4.III), pojawienie się komety (1472), epidemie zarazy (1467 i 1484) jak doniosłe wydarzenia polityczne (1462 – zjazd głogowski) czy rozruchy (1401 – spalenie Żydów). Kryterium niecodzienności sprawiło, że noworodkowi porzuconemu w czasie mszy na stopniach ołtarza (1470) poświęca kronikarz nie mniej miejsca niż abdykacja Jana II, ostatniego piastowskiego władcy Głogowa (1488). Stanowi to zarówno miernik świadomości historycznej autora i jego współczesnych jak i dowód, że roczniki głogowskie nie odzwierciedlają życia miasta lecz są, przynajmniej po części, jego krzywym zwierciadłem.

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

Z napisów na pierwszej stronie *Annales Glogovienses* wynika, że kolejnymi posiadaczami rękopisu byli: syndyk katedralny Daniel Rapold (od 5.V.1588) i uczony Jan Karol Roppan (od 10.III.1799). Po śmierci tego wielkiego bibliofila trwały w zapomnieniu aż do roku 1871, kiedy to odkrył je ponownie i opublikował pod obecną nazwą wybitny znawca dziejów Dolnego Śląska Herman Markgraf. (Jerzy Herman)

Literatura: J. Chutkowski, *Dzieje Głogowa*, Legnica 1989; J. Drabina, *Miasta śląskie w średniowieczu*, Katowice 1987; R. Kiersnowski, *Życie codzienne na Śląsku w wiekach średnich*, Warszawa 1977.

Campanini Barberina

Barberina Campanini urodziła się w Parmie we Włoszech w 1721 r.. Podziwiano ją na wielu estradach Europy jako znakomitą tancerkę. Młoda, czarnooka, ciemnowłosa, fascynowała swoją urodą, spojrzeniem i uśmiechem. „Tajemnica zdaje się tkwić w tym, że zarówno swą urodą, talentem sposobem bycia, najpełniej oddawała ducha swoich czasów”. Na jej cześć poeci pisali sonety, kompozytorzy układali pieśni, a malarze uwiecznili ją na licznych obra-

zach. Odnosiła ogromne sukcesy w Paryżu, Dublinie, Londynie. W 1744 r. w czasie jednej podróży po Włoszech odbywanej wspólnie z lordem Stuart Warley de Mackenzie zostaje porwana przez służbę dyplomatyczną Fryderyka II na dwór tego monarchy. Występuje na estradach Prus otoczona licznym gronem wielbicieli. Jednym z nich był baron Samuel Freiber von Cocceji zarządzający ministerstwem sprawiedliwości. Kiedy wyszło na jaw, że jego syn baron Karl Ludwig zawarł potajemnie związek małżeński z Campanini doszło na dworze do wielkiego skandalu. W związku z tym w 1748 r. nakazano obu małżonkom opuszczenie Berlina i osiedlenie się w Głogowie, mieście

leżącym na niedawno podbitym Śląsku, gdzie baron Karl Ludwig objął urząd wiceprezydenta rejencji.

Po śmierci męża, w 1759 r. baronowa Campanini-Cocceji zakupiła od generała Winterfelda majątek Barszów z folwarkami Kalinówka i Ploszyce. W pałacu pochodzącym z pierwszej połowy XVIII w. założyła konwent dla szlacheckich dziewcząt, który cieszył się dobrą sławą. Król Fryderyk II nadal się nią interesował, a jego syn nadał jej nawet tytuł hrabiny de Barschau. Campanini zmarła 7 czerwca 1799 r. i została pochowana w podziemiach kościoła parafialnego w Grodowcu (Wysoka Cerkiew), którego była dobrodziejką. Na jej cześć wyryto napis „Virtuti asylium” – miejsce schronienia cnoty. Znajduje się on obecnie na antypendium ołtarza bocznego pod wezwaniem 14 Wspomożycieli. (Józef Cwynar)

Literatura: B. Lubosz, *Opowieści o sławnych kochankach*, Katowice 1989; J. Blaschke, *Geschichte der Stadt Glogau und des Glogauer Landes*, Glogau 1913; H. Hofmann, *Führer zu Schlesien Kirchen in 33. Die Kirche in Hochkirch*, Breslau 1938; F. Direske, *Die Barberina in der Gruft von Hochkirch: Der Gemeinde Hochkirch Kreis Glogau gewindet*, Breslau 1932.

Flemmingowie

Założycielem największego zakładu wydawniczego w dziejach miasta był pochodzący z Lipska Carl Flemming (1806-1878). W 1833 r. 27-letni wówczas Flemming, nie posiadając większych zasobów finansowych wszedł w posiadanie podupadłej Nowej Księgarni Günthera, wraz z wydawnictwem i drukarnią kameralną. Upór, talent i zdobyte koneksje przesądziły o sukcesie nowego właściciela. Począwszy od 1834 r. rozpoczął wydawanie książek o tematyce oświatowej, krajoznawczej (liczne głogoviana), rolniczej jak również beletrystycznej. Równocześnie kontynuował wydawanie odziedziczonego po Güntherach „Niederschlesischer Anzeiger”.

Około 1840 r. Flemming rozpoczął druk map i atlasów, które to wydawnictwa ugruntowały z czasem sławę jego oficyny, a od roku 1854, redagowanych przez Teklę von Gumpert serii wydawniczych dla młodzieży. W latach 1867-1869 powstała okazała siedziba firmy (Flemminghaus) przy zbiegu ówczesnych ulic Dworcowej i Poczdamskiej. Już wówczas zakład zatrudniał 200 pracowników. Z czasem ograniczono wydawanie książek na korzyść map i atlasów. Wydawnictwa Kartograficzne, drukowane w nowoczesnym zakładzie graficznym, odznaczały się doskonałą jakością i umiarkowaną ceną. Osiągały duże nakłady i dostępne były w sprzedaży szeroko poza granicami Niemiec. W 1888 r. przedsiębiorstwo przekształciło się w spółkę z o.o., a w 1898 w spółkę akcyjną. W 1907 r. utworzono drugą stałą siedzibę w Berlinie, która przejęła główne funkcje wydawnicze; w 1919 r. nastąpiło połączenie z zasłużonym domem wydawniczym Wiskott z Wrocławia.

W latach dwudziestych firma Flemming & Wiskott cieszyła się nadal dużą renomą drukując banknoty i papiery wartościowe jak również plakaty, druki reklamowe oraz wysokiej jakości reprodukcje dzieł sztuki i serie stylizowanych kart

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

do gry. O ile w 1926 r. przedsiębiorstwo zatrudniało 400 osób (było największym w mieście), a jego pozycja wydawała się niezagrożona, to już w 1931 r. nastąpił kres działalności wydawnictwa na skutek nagłego załamania się koniunktury. Przedsiębiorstwo zostało zlicytowane a główną część zakładu zakupił brunszwicki przedsiębiorca Georg Westermann. (Antoni Bok)

Literatura: Last, Das Flemminghaus, w: Monographien Städte. Glogau, Berlin 1926; Glogau im Wandel der Zeiten – Głogów poprzez wieki, Würzburg 1992; L. Biały, Z dziejów ruchu wydawniczego w Głogowie od początku XIX w. do 1939 r., Roczniki Biblioteczne nr 1 z 1988 r..

Glogauer Liederbuch

Do końca II wojny światowej w dziale muzycznym ówczesnej pruskiej biblioteki państwowej w Berlinie przechowywano tzw. „Śpiewnik Głogowski” zwany też „Berliner Liederbuch”. Zawiera on świeckie i religijne pieśni oraz utwory bez tekstów takich autorów jak: A. Busnois, G. Dufoya, J. Okegheima czy J. Tinctorisa. W całości śpiewnik powstały w latach 1470-1480 w Głogowie składa się z 294 kompozycji, w tym 158 utworów to pieśni z tekstami łacińskimi, 75 – niemieckimi, a 61 kompozycji jest bez tekstu.

Śpiewnik ten zaliczany dziś do „dziedzictwa niemieckiej muzyki” uważany jest za jedno z najlepszych średnio-wiecznych źródeł. Dwa utwory: „Elstein, libstes Elstein” oraz „Es liegt ein Schoz im Österreich” należą do ciągle odżywających starych pieśni narodowych. Na uwagę zasługuje także trzygłosowy motet poświęcony św. Jadwidze – „O deus Trebnicae” umieszczony pod pozycją 36. Była to pierwsza wielośćciowa śląska kompozycja, w której dwa wyższe głosy – dysz-kant i tenor są w całości z tekstem. W innych, późniejszych źródłach utwór ten nazwano „Święta Jadwiga polska” lub „Święta Jadwiga śląska”.

Początkowo śpiewnik znajdował się w kolegiacie głogowskiej, później jednak ze względu na jego zakres i znaczenie – w szkole łacińskiej przy tejże kolegiacie. Już bowiem na początku XVI w. kantor tejże szkoły był po rektorze najważniejszym nauczycielem w Głogowie, a jej szczególna aktywność muzyczna potwierdzała wielkie znaczenie i wysoki standard życia muzycznego tego miasta pod koniec średniowiecza.

Utwory z głogowskiego śpiewnika były chętnie grywane na koncertach dawnej muzyki, zaś w czasach współczesnych nagrywane na płyty gramofonowe. Ponieważ jego znaczenie jako ważnego świadectwa bogatego życia kulturalnego Głogo-

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

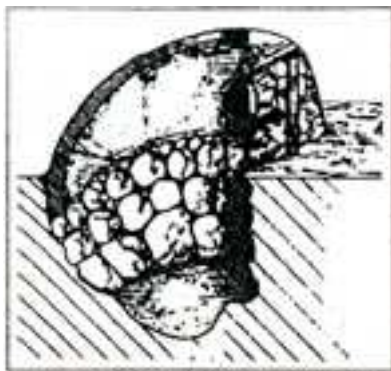
wa w średniowieczu jest ogromne, doczekał się on kilku specjalnych opracowań. W innych śpiewnikach z tamtych lat brak jednak o nim jakichkolwiek notatek.

Obecnie „Glogauer Liederbuch” znajduje się w Statsbibliothek w Berlinie. (Sylvia Malcher)

Literatura: J. Chomiński, Historia muzyki powszechnej, Kraków 1957, s. 254; G. Śledziński, Mała encyklopedia muzyki, Warszawa 1968, s. 553; Glogau im Wandel der Zeiten – Głogów poprzez wieki, Würzburg 1992.

Grębocice – wykopaliska

W trakcie badań wykopaliskowych przeprowadzonych w 1985 r. przez zespół studentów Katedry Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego na terenie osady w Grębocicach (tuż przy drodze łączącej Przedmoście z Retkowem) odkryto 2 obiekty związane z kulturą łużycką oraz 5 obiektów późnolateńskich, w

tym piec wapienniczy. W profilu piec przedstawiał się jako jama o prostych ścianach do głębokości 0,6 m, przechodzących stopniowo w łagodnie zaokrąglone dno osiągając głębokość 1,4 m. Obudowę ścian tworzyła kamienna konstrukcja zbudowana z głazów o średnicy 1-50 cm. Piec składał się z 2 części: naziemnej i wziemnej. Część wziemną stanowiła jama o ścianach wydłużonych kamieniami i zaokrąglonym dnie (wylepionym lesem). Część naziemną tworzyła gliniana czasza w formie ćwiartki kuli (wzmocniona szkieletem z okrągłych palików). Przy ścianach wkopane były 2 słupy na których spoczywała poprzeczna belka stanowiąca oparcie dla czaszy. W celu zapewnienia wymiany gazowej przy wypalaniu wapna, pierwotnie w części naziemnej znajdowały się 2 otwory – odprowadzające dym i doprowadzające powietrze.

Chronologia pieca została ustalona na podstawie odkrytych w nim fragmentów ceramiki (spośród 86 skorup 15 nosiło ślady wtórnego przypalenia i było oblepionych wapnem). Cechy formalne ceramiki pozwalają datować piec na okres późnolateński ((II-I w. przed naszą erą). Przynależność kulturową

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

osady późnolateńskiej trudno ustalić ponieważ stanowisko znajdowało się w rejonie współwystępowania dwóch grup kulturowych – grupy gubińskiej i wczesnej kultury przeworskiej. Grupy te różnią się jedynie formami pochówków, natomiast w przypadku ceramiki posiadają bardzo zbliżony charakter.

Znane obecnie piece wapiennicze z terenów Europy Środkowej datowane są głównie na okres wpływów rzymskich. Jedyny znany piec z tereny Czech różni się konstrukcją i użyto do budowy jego ścian gliny. Późnolateński piec wapienniczy z Grębocic jest jednym z najstarszych poznanych dotychczas obiektów tego typu. (Robert Górniak)

Literatura: K. Dymek, Późnolateński piec wapienniczy z Grębocic woj. Legnica, *Silesia Antiqua* t. 30 z 1988 r., s. 107-115; A. Kołodziejska, Próba nowego podziału chronologicznego okresu halsztackiego i lateńskiego w północnej części Dolnego Śląska na tle przemian kulturowych, *Zielonogórskie Zeszyty Muzealne*, t. 5 z 1975 r., s. 5-42; L. Lenarczyk Sprawozdanie Muzeum Hutnictwa i Odlewnictwa Metali Kolorowych za rok 1985, *Silesia Antiqua*, t. 29 z 1987r., s. 131-133.

Jerzmanowa – gmina

Gmina utworzona została w 1975 r. i obejmuje poszerzony obszar dawniejszej gromady. Położona jest w północnej części województwa legnickiego między Głogowem a Polkowicami. Powierzchnia: 6.344 ha, ludność: około 2.600 osób. Na gminę składa się 11 wsi: Jerzmanowa, Jaczów, Smardzów, Kurów Mały, Bądzów, Potoczek, Gaiki, Maniów, Łagoszów Mały, Modła, Kurowice oraz przysiółek Golowice. Władze gminy: wójtem jest od roku 1990 Piotr Serdak – przewodniczącym Rady Gminy, która składa się z 15 radnych – Piotr Kopcza.

Gmina położona jest w znacznej części (około 65%) na Wzgórzach Dalkowskich, część południowo-wschodnia leży w obrębie Wysoczyzny Lubińskiej, a południowo-zachodnia na Równinie Szprotawy. W krajobrazie urozmaiconej rzeźby terenu dominują pola uprawne (61,3%), lasy zajmują 26,6% powierzchni; gatunkowo przeważają sosny i dęby. Klimat jest łagodny; średnia temperatura roczna +8,5⁰C, wiatry przeważnie zachodnie, opad roczny około 560 mm. Okres wegetacyjny trwa ponad 100 dni.

Układ komunikacyjny tworzą drogi krajowe: nr 3 (Świnoujście – Zielona Góra – Legnica – Jakuszyce) i nr 329 (Głogów – Nowe Odiedle) oraz kilka dróg wojewódzkich. Ogólna długość dróg bitych wynosi 32 km. Łączność telefoniczną zapewnia centrala z koncentratorem 500 NN współpracująca z miejską centralą w Głogowie.

Gmina jest w całości zelektryfikowana. W opracowaniu jest koncepcja gazyfikacji gminy (dotąd w gaz ziemny zaopatrzonej jest tylko Jaczów). Pobór wody odbywa się z wodociągów grupowych, do przyłączenia w 1994 r. pozostają jeszcze wsie Smardzów i Jaczów.

Szkolnictwo posiada w gminie 2 szkoły podstawowe i 2 filie, w których uczy się około 320 dzieci. W Jerzmanowej

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

czynne jest Przedszkole Publiczne. Działalność kulturalna skupia się głównie w ramach Gminnego Ośrodka Kultury, którego bazę poszerzają Wiejskie Domy Kultury w Jaczowie i Kurowicach oraz kilka świetlic wiejskich. W Jaczowie działa od ponad 40 lat zespół folklorystyczny „Jaczowiacy”. Gminna Biblioteka Publiczna w Jerzmanowej liczy 13 tys. tomów, tyleż samo jej filia w Jaczowie. Sport reprezentują dwie drużyny piłkarskie: LZS „Sokół” Jerzmanowa i LZS „Perła” w Potoczku. W Jerzmanowej jest kort tenisowy. Ostatnio została oddana do użytku pełnowymiarowa sala gimnastyczna przy tutejszej szkole. Potrzeby ochrony zdrowia zaspakają Gminny Ośrodek Zdrowia. Od 1990 r. funkcjonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. (Antoni Bok)

Jerzmanowa – historia

Przed 1945 r. Hermsdorf. Wieś po raz pierwszy wspomniana jako siedziba parafii należącej do archidiecezji głogowskiej w 1399 r.. Poprzez wieki zmieniali się jej właściciele. Pierwsze źródłowe informacje o nich mamy w dokumencie z 1465 r., gdzie wymienieni są Hans i Bernard von Loos. Ród von Loosów posiadał dobra w Jerzmanowej jeszcze w końcu XVI wieku. W miejscowym kościele znajduje się płyta nagrobna nieznanego z imienia von Loos'a zmarłego w 1588 r.. Prawdopodobnie później dziedzicami Jerzmanowej stał się ród von Mutschelnitzów. Jerzy von Mutschelnitz zmarły w 1626 r. jest znany jako właściciel wioski. Podczas reformacji w połowie XVI w. podobnie jak w wielu miejscowościach ziemi głogowskiej miejscowy kościół przeszedł w ręce ewangelików. 7 stycznia 1654 r. specjalnie powołana komisja zwróciła kościół katolikom. W czasie wojny trzydziestoletniej miejscowości ziemi głogowskiej zostały mocno zniszczone pożarami, wyludnione i splądrowane. Według raportów komisarzy Jerzmanowa po wojnie była całkiem pusta. To było jedną z przyczyn wygaśnięcia tutaj parafii i przydzielenia miejscowego kościoła parafii w Jakubowie. Właścicielem lennym wsi stał się w 1659 r. Adam von Rottenburg. A w 1746 r. dobra jerzmanowskie zostały przekazane przez Fryderyka II Jerzemu von Sack, który miał je w swoich

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

rękach do 1790 r.. W czasie kampanii napoleońskiej głównodowodzący wojsk francuskich stacjonujących koło Głogowa w 1808 r., generał Marchand kwaterował w Jerzmanowej. W 928 r. zbudowano szosę biegnącą z Głogowa do Nowego Osiedla przez Jaczów i Jerzmanową dla połączenia z szosą Berlin – Wrocław. Wieś została przyłączona do sieci elektrycznej wkrótce po założeniu elektrowni miejskiej w Głogowie w latach 1906-1907. W 1925 r. Jerzmanowa liczyła 335 mieszkańców, w tym 257 ewangelików i 78 katolików. (Jerzy Dymytryszyn)

Literatura: J. Blaschke, Geschichte der Stadt Glogau und des Glogauer Landes, Glogau 1913; K. Wutke, Die Inventare der Nichtstaatlichen Archive Schlesiens, Kreis und Stadt Glogau Codeks Diplomaticus, Silesiae, t. 28; Das war Glogau – Stadt und Land an der Oder 1913-1945, Hannover 1991.

Królak Adam Witold

Adam Witold Królak urodził się 27 października 1910 r. w Inowrocławiu. Był synem Józefa, mistrza drukarskiego i Władysławy. Szkołę średnią ukończył w Środzie Wielkopolskiej. Podjęte studia wyższe musiał przerwać z powodów ekonomicznych. Rozpoczął pracę w drukarni, początkowo jako składacz ręczny. Od 1929 r. był redaktorem „Głosu Średzkiego”, a od 1931 r. „Nowej Gazety”. Jeden z jego artykułów: „Kościoły średzkie do XVIII wieku” ukazał się również w formie osobnej odbitki. Mając ogromne zdolności lingwistyczne opanował biegle języki: niemiecki, francuski, hiszpański, włoski, angielski, a częściowo również hebrajski, nie licząc greki i łaciny. Przeniósł się do Poznania, gdzie pracował jako korespondent handlowy.

W maju 1939 r. wyjechał do Warszawy. Tutaj założył rodzinę. Po powstaniu warszawskim powrócił do Jarocina i pracował w drukarni. Po ukończeniu wojny znalazł się w pierwszej grupie osadników wydelegowanych przez władze tego miasta do Głogowa w celu zorganizowania w nim polskiego życia.

W Głogowie Królak objął stanowisko wiceburmistrza działając szczególnie aktywnie na polu odbudowy gospodarczej całkowicie zniszczonego miasta. Nie zaniedbywał również działalności kulturalnej. Założył Koło Kulturalno-Oświatowe w Głogowie, w ramach którego prowadzono szeroką działalność odczytową, wystawiano sztuki teatralne, organizowano wieczorki i zabawy. Był założycielem, wydawcą, redaktorem i wykonawcą (przepisywał na maszynie do pisania) pierwszego głogowskiego pisma „Kronika Głogowska”, które pomimo mizernej formy spełniało dużą rolę informacyjną.

W latach następnych Adam Królak pracował jako księgowy w szkole zawodowej. W dalszym ciągu prowadził badania naukowe, szczególnie w zakresie historii Ziemi Głogow-

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

skiej i lingwistyki. W 1954 r. wydał pierwszy powojenny przewodnik po mieście: „Głogów i Ziemia Głogowska”. Redagował jednodniówki głogowskie. Był instruktorem krajoznawstwa i bardzo aktywnym przewodnikiem po Ziemi Głogowskiej. W różny sposób popularyzował wiedzę o regionie. Prowadził rozległą korespondencję naukową, z wielu ośrodkami w kraju i za granicą. Zmarł 26 czerwca 1980 r.. (Janusz Chutkowski)

Literatura: J. Chutkowski, Epitafium dla prywatnego uczonego, *Konkrety* nr 31 z 1981 r.; Tenże, Adam Królak, w: *By czas nie zatarł ich śladów*, Wałbrzych 1985; T. Gumiński, Adam Witold Królak 1910-1980, *Szkice Legnickie*, t. XI, Legnica 1985, s. 327-330; J. Serafin, Adam Królak, w: *By czas nie zatarł ich śladów*, Wałbrzych 1985.

Schoneus Andreas

Andreas Schön, który później zgodnie z renesansową modą przybrał nazwisko Schoneusa, albo z grecka Eumorphus, urodził się w Głogowie w kwietniu 1552 r.. Pochodził z rodziny mieszczańskiej. Przypuszczalnie uczęszczał do głogowskiej szkoły kolegiackiej. Około 1580 r. udał się do Krakowa. Studia na Akademii Krakowskiej rozpoczął w 1583 r.. Być może przedtem studiował już na innym uniwersytecie, ponieważ bardzo szybko, bo już w rok później został bakałarzem filozofii. W 1586 r. został magistrem (odpowiednik obecnego stopnia doktora) i w następnych latach prowadził samodzielne wykłady na Akademii. W czasie studiów Schoneus zyskał sobie uznanie profesora wymowy, kaznodziei i spowiednika króla Stefana Batorego, Stanisława Sokołowskiego, który zaopiekował się nim i dostarczał niezbędnych środków utrzymania.

W 1595 r. Schoneus opuścił Kraków i udał się (jako opiekun młodych Tęczyńskich) na dalsze studia do Włoch, przez cztery lata przebywał w Padwie, a potem w Rzymie. W 1598 r. został doktorem teologii i prawa. W 1599 r. Schoneus powrócił do Krakowa i ponownie podjął wykłady na Akademii Krakowskiej. W Krakowie pozostał już do końca życia. W 1602 r. przeniósł się na wydział teologiczny. W latach 1605-1614 przez 9 półroczy był wybierany rektorem Uniwersytetu Krakowskiego. W 1612 r. utworzył osobną katedrę języka greckiego, którego sam był ogromnym admiratorem i wykładowcą.

Schoneus był znanym uczonym, poetą i pisarzem. Był przyjacielem Szymona Szymonowica, który usiłował zwerbować go do Akademii Zamojskiej. Pisał po łacinie. Niestety nie wiele jego dzieł dochowało się do naszych czasów. W jego utworach spotykamy jednak patriotyczne akcenty polskie. Np. w utworze „Oda Magnae Materi Virgini pro Sarmatta” poeta modli się za pomyślność Polski. O Polsce pamięta również

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

w dwóch odach do Andrzeja Jerina „De pace Sarmatta”. Nie było to częste wśród poetów łacińskich uważających się za obywateli świata.

Schoneus zmarł w Krakowie w dniu 28 maja 1615 r. w wieku 63 lat. Pochowany został w kościele św. Floriana na Kleparzu. (Janusz Chutkowski)

Literatura: H. Barycz, W blaskach epoki odrodzenia, Warszawa 1968; F. Bentkowski, Historia literatury polskiej wystawiona w spisie dzieł drukiem ogłoszonych, T. I, Warszawa 1814; J. Chutkowski, Andrzej Schoneus, Legnica 1985; K. Głąbinowski, Polska literatura polityczna na Śląsku w XVI-XVIII w., Katowice 1960; K. Heck, Szymon Szymonowic, Kraków 1903; H. Jurczyński, Dykcyonarz poetów polskich, Kraków 1903; S. Łempicki, Mecenat wielkiego kanclerza, Warszawa 1980; J. Malicki, Laury, togi i pastorały. Szkice o kulturze literackiej renesansowego Śląska, Katowice 1982; O edukacji dawnych Polaków, Materiały z XVI-XVII wieku wybrała i opracowała Teresa Duralska-Macheta, Warszawa 1982; W. Ogrodziński, Dzieje piśmiennictwa śląskiego, Katowice 1946; S. Starowolski, Setnik Pisarzyw Polskich albo pochwały i żywoty stu najznakomitszych pisarzyw polskich, Kraków 1970.

Wodowskaz głogowski

Dopiero wiek XVIII przyniósł systematyczne obserwacje wahań stanów wody. Najwcześniejsze na Śląsku, a drugie w Europie, dotyczą Odry we Wrocławiu w latach 1717-1727. Wcześniejsze wzmianki o ekstremalnych stanach wody nie ujmują ilościowego charakteru zjawiska, np. w dotyczących Głogowa wzmiankach: „...W r. 1405 była tak wysoka woda, że ludzie czerpali ją z mostu ...”, „...W r. 1469 ... wody było tak mało i tak niska, że Odrę można było przekroczyć wszędzie na wozach i pieszo jak nigdy dotąd ...”, „...Z nadejściem r. 1470 Odra była tak oblodzona, że od św. Barbary (4.XII) do św. Wacława (4.III) wielkie mnóstwo drzewa zwożono (po Łodzie) ...”. Nie zachowały się natomiast na Odrze tak charakterystyczne dla Wisły znaki powodziowe utrwalone w formie wmurowanych w ściany budynków kamiennych tablic z zaznaczonymi poziomami wezbrań (Toruń 1570).

Pierwszy wodowskaz umożliwiający porównanie stanów wody w dzisiejszym rozumieniu tego słowa założono w Krośnie Odrzańskim w r. 1809. O rok młodszy jest wodowskaz w Głogowie znajdujący się obecnie we wnęcie prawego przyczółka mostu drogowego (od górnej wody). Absolutne maksimum 673 cm notowano 25.VIII.1854 r. Stan najniższy 95 cm zaobserwowano 12.VII.1930 r.. Stan alarmowy wynosi 400 cm, a średnia woda 279 cm. Obserwacje wodowskazowe publikowane są w okresach: 1901-1930, 1936-1944 i od 1946 r. (Jerzy Herman)

Literatura: A. Biswas, Historia hydrologii, Warszawa 1978; J. Drabina, Miasta śląskie w średniowieczu, Katowice 1987; Z. Mikulski, Hydrometria. Roczniki Hydrauliczne 1993 r..

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

Alfabetyczny wykaz haseł w zeszycie 1-9

- Annales Glogovienses. (9)
Archidiakonat. (3)
Atlas Śląska Wielanda. (7)
Bogedain Józef Bernard. (8)
Brzeg Głogowski – pałac. (8)
Bytom Odrzański – Schönaicheum. (6)
Campanini Barberina. (9)
Cholera w Głogowie. (8)
Cureus Joachim. (7)
Dominikanie. (2)
Drukarstwo w Głogowie. (8)
Dziadoszanie. (6)
Elyan Kasper.(1)
Felbiger Jan Ignacy. (6)
Figury z Bramy Odrzańskiej. (1)
Flemingowie. (9)
Franciszkanie. (4)
Fundacja Na Rzecz Odbudowy Teatru. (5)
Glogauer Liederbuch. (9)
Głogów wczesnośredniowieczny. (7)
Głogów w literaturze niemieckiej. (5)
Gostyń - grodzisko.(4)
Grębocice - kościół pw. św. Marcina. (6)
Grębocice – wykopaliska. (9)
Grębocice w czasach nowożytnych. (8)
Grębocice w średniowieczu. (7)
Gród piastowski. (1)
Gród plemienny. (8)
Grodowiec – kościół św. Jana Chrzciciela - historia kościoła. (4)
Grodowiec – kościół św. Jana Chrzciciela - architektura. (4)
Gryphius Andreas. (1)
Gryphius Andreas – „Piastus”. (5)
Gryphius Andreas – „Ukochana kołczasta róża”. (4)
Güntherowie.(1)
Henryk III.(2)
Herby księstwa głogowskiego. (3)
Jadwiga córka Henryka V Żelaznego. (7)
Jan z Głogowa. (1)
Jan z Głogowa – filozofia. (6)
Jerzmanowa – gmina. (9)
Jerzmanowa – historia. (9)
Kapelusz targowy. (4)
Kina: "Primus-Palast" i "Schauburg".(3)
Kina po 1945 r.. (8)
Klaryski.(1)
Kolegiata (X-XIII w.). (3)
Kolegiata (XV w.). (3)
Kolegiata (XV-XIX w.). (3)
Konrad I. (2)
Kotla – cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich. (8)
Królak Adam. (9)
Krzepów – kościół pw. Najsw. Serca Jezusowego. (7)
Kwielice - kościół pw. św. Michała Archanioła. (6)
Lindenruh – zakład druku ozdobnego. (8)
Miecz Rady Miejskiej Głogowa. (1)
Miejska Biblioteka Publiczna. (7)
Mury obronne. (1)
Obiszów – skarb. (3)
Odra - wały przeciwpowodziowe. (6)
Odra - zmiana koryta w XVIII w.. (4)
Pastorius Joachim. (4)
Piersna - kościół pw. Nawiedzenia N.M.P. (5)
Polska administracja wodna. (5)
Przemko. (3)
Przemków. (7)
Reformacja w Głogowie. (7)
Rok 1945 - Zarząd Miejski. (1)
Rok 1945 - zniszczenia wojenne. (1)
Rzeczycza - kościół pw. św. Jadwigi Śląskiej. (4)
Salomea. (5)
Schoneus Andreas. (9)
Schultze Valentin Christian. (3)
Scultetus Jonas. (6)
Skarb z Milany (6)
Słócwina – skarb. (5)
Szymocin – kościół pw. Podwyższenia Krzyża Św.. (4)
Teatr jezuicki. (2)
Teatr w Głogowie – dzieje budynku. (2)

Teatr w Głogowie - plany odbudowy. (5)
Teatr w Głogowie - ruch amatorski. (5)
Teatr w Głogowie - życie teatralne do 1945r. (2)
Twierdza Głogów - lata 1740-1814. (2)
Twierdza Głogów - likwidacja. (2)
Twierdza Głogów – okres austriacki. (2)
Tymczasowa Komisja Doradcza. (3)
Tympanon z kościoła św. Mikołaja. (1)
Umiński Jan Nepomucen. (6)
Wodowskasz głogowski. (9)
Żukowice. (2)
Żukowice - kościół pw. św. Jadwigi. (5)
Żukowice pałac. (7)
Żydzi w Głogowie. (8)

Wykaz autorów:

Antoni Bok
Janusz Chutkowski
Janusz Cieślik
Józef Cwynar
Krzysztof Czapla
Jerzy Dymytryszyn
Robert Górniak
Zenon Hendel
Jerzy Herman
Dariusz Hybel
Sylwia Malcher
Zbigniew Rybka
Jerzy Sadowski
Magdalena Świdarska
ks. Aleksander Walkowiak

